

С Т А Н О В И Щ Е

относно дисертационния труд на

Юлиян Божидаров Райчев

на тема : „Развитие на стъклописа в декоративно - приложните изкуства в

България 30те – 50те години на 20 век“

за присъждане на образователната и научна степен **“доктор“**

от **проф. Тома Върбанов**

Темата на дисертационния труд на Юлиян Райчев сама по себе си е изключително интересна , стойностна за историята на нашето изкуство, многоаспектна и твърде любопитна не само за изкушените познавачи на тази сфера - художници, историци и изкуствоведи. От днешна гледана точка , тя като че ли актуализира въпросите въобще за монументалните изкуства в градската среда и ролята на държавата като поръчвач. От изкуствоведската си страна темата е сравнително неразработвана и е много ясно, категорично фиксирана във времето – 30те и 40те години на 20ти век . Всичко това определя изборът и , независимо какъв е повода за него, като изключително удачен за кандидата Юлиян Райчев, благоприятстващ едно сериозно научно изследване.

И според мен, до голяма степен, то се е получило в представената разработка. Дисертацията има ясна, логично обоснована структура, която недвусмислено показва поставените от автора цели и стремежа му към максимална обхватност на тяхното реализиране. Трудът е в обем от 201 страници и 2 специални приложения - интересни текстове и документи, свързани с разглежданите художници и богат илюстративен материал . Разработката включва Увод , пет глави , обобщения , изводи и библиография . В Увода авторът определя предмета на своето изследване, неговите цели, задачи и плана на дисертацията . Макар и твърде разширени , обяснението на въведеното от Иван Пенков понятие „стъклопис “ и опита на автора за неговото дефиниране , са много любопитни . Авторът определя категорично границите на проучването си - стъклописите на Харалампи Тачев, Георги Атанасов, Иван Пенков и Дечко Узунов, създадени през 30те и 40те години на 20 век в най – значимите държавни сгради на столицата , определящи до голяма степен архитектурно - художествения и облик, както и разностранното научно и художествено творчество на Атанас Кожухаров.

В глава първа са разгледани като по-широки процеси - появата , мястото и значението на първите за нашето изкуство стъклописни реализации през двете десетилетия. Включени са важните въпроси за връзката с архитектурната среда, за съвместаната работа между художник и архитект, технологичните проблеми на стъклописата , използването на класическа техника и стилистичните особености на монументалните творби.

В следващите глави Юлиан Райчев последователно, обстойно и задълбочено разглежда стъклописното творчество на петимата художници , осъществили забележителния възход още при своята поява на този вид изкуство у нас. Посочени са и някои други изяви от тяхното творчество в търсенето на стилистичното единство и цялост в развитието им.

Глава втора изцяло е посветена на пионера в декоративните изкуства - Харалампи Тачев . Убедително е изведена неговата творческа съпричасност към сецесиона като стил, характерен за развитието на европейското изкуство в началото на 20 век, както и неговите забележителни реализации у нас. Докторантът правилно е изтъкнал изключителните познания на този художник в областта хералдиката и несравнимото му майсторство в сферата на орнамента. Акцентът обаче са неговите стъклописни композиции в Министерството на финансите и Столичната библиотека, чиито анализ правилно определя тяхната новаторска роля .

Глава трета разглежда творчеството на Георги Атанасов като започва от неговата биография, развитието му като художник- илюстратор и стъклописните му композиции в Министерството на отбраната. Както за колегите , така очевидно и за докторанта, този автор е много привлекателен със своята лична, стилистична платформа , със силата и динамиката на пластичната форма и със специфичната си образност. Интересни са и фактологическите сведения за един от фрагментите на стенописата на Георги Атанасов, който е отстранен от цялостната композиция след 1944 г.

В глава четвърта са рзгледани поотделно стъклописите на други двама именити художници - Иван Пенков и Дечко Узунов. Както и в предните глави, стъклописите на авторите са разгледани в контекста на цялото им творчество, като по този начин докторантът достига до важни констатации и оценки в анализа на разглежданата тема. Иван Пенков има витражни композиции в Народната Банка , Съдебните палати в София и Русе, Софийският Университет и Министерството на Правосъдието. Изтъкнати са неговите качества като висок професионалист с подчератано монументално въздействие , автор е и на други прозведения на

декоративните изкуства. За Дечко Узунов витражите в Народната Банка са нещо ново като майстор на четката. Уместни и точни са анализите на кандидата за стилистичните особености на неговите стъклописи.

Петата глава е посветена на художника Атанас Кожухаров, който е създател на българския смалт в условията на Националната Художествена Академия, където беше дългогодишен преподавател. Той е автор на технологичните открития за получаване на цветни антични стъкла, както и на първите реализирани стъклопластики.

В „Обобщения и изводи“ авторът цялостно обединява направените анализи в главите и отразява основните изводи от изследването. В Декларацията за приносите докторантът е включил 10 точки, които са правилно формулирани и основателни.

Ако следва да пожелаем нещо на автора за неговия труд, то е по-голяма езикова прецизност при използването и интерпретацията на професионалната терминология.

Бих искал да подчертая, че дисертациония труд запълва една празнота в изследванията на българското изкуство от разглежданият период и това определя неговата научна стойност. Затова си позволявам да предложа на уважаемите членове на Научното жури - Юлиан Райчев да бъде удостоен с образователната и научна степен „Доктор“.

Проф. Тома Върбанов